

Notariāta likuma 211.panta 5.punkts (notāra atcelšana no amata sakarā ar notiesāšanu par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu)

Eiropas Parlamenta vēlēšanu likuma 7.pants

Virsraksts: Par analogijas piemērošanas nepieciešamības un iespēju izvērtēšanu un par notiesājoša spriedumu kā pamatu notāra atcelšanai no amata (Notariāta likuma 211.panta 5.punkts), kā arī par Eiropas Parlamenta vēlēšanu likuma 7.panta interpretāciju

Tēze: Tiesību piemērotājam pirms analogijas piemērošanas iespēju apsvēršanas jāizvērtē, vai konkrētajā gadījumā vispār nepieciešams piemērot analogiju, proti, tiesību normu piemērotājam ir jāpārbauda, vai attiecīgais jautājums netiek atrisināts vienkārši ar pareizu tiesību normu interpretāciju, kuras rezultātā tiek secināts, ka konkrēto tiesību normu tiesiskais sastāvs aptver attiecīgo dzīves gadījumu.

Tēze: Izvērtējot analogijas piemērošanas iespējamību, piemērotājam,

Pirmkārt, ir jākonstatē likuma roba - likuma plānam pretējas nepilnības salīdzinājumā ar visu tiesību sistēmu kopumā - pastāvēšana.

Otrkārt, piemērotājam jākonstatē, ka

- šis likuma robs ir: (a) atklāts, tas ir, pastāv pārāk šaurs likumdevēja noteikts regulējums; un (b) neapzināts – likumdevēja kļūda attiecībā uz vajadzību regulēt noteiktu jautājumu vai kļūda par noteikta regulējuma pastāvēšanu –
- vai arī tāds likuma robs, kas radies vēlāk, mainoties tiesību normām vai sociālās dzīves vajadzībām.

Tēze: Notariāta likuma 211.panta 5.punktā noteiktās tiesību normas tiesiskais sastāvs aptver arī tādu dzīves gadījumu, kad zvērināts notārs ir notiesāts par tīša nozieguma izdarīšanu, bet atbrīvots no soda. Proti, minētā tiesību norma interpretējama tādējādi, ka zvērināts notārs ir atceļams no amata, ja tas notiesāts (atzīts par vainīgu) par jebkura tīša nozieguma izdarīšanu.

Krimināllikuma 59. panta trešo daļu un 58. panta pirmo daļu, tiesa atbrīvojusi *J.E.* no soda.

[2] Ministru prezidents ar 2004. gada 28. jūnija rīkojumu Nr. 281 „Par atvaļinājuma piešķiršanu V.Muižnieci” noteicis, ka tieslietu ministres atvaļinājuma laikā par viņas pienākumu izpildītāju no 3. jūlija līdz 9. jūlijam tiek iecelts ārlietu ministrs Rihards Pīks.

Centrālā vēlēšanu komisija ar 2004. gada 30. jūnija lēmumu Nr. 37 noteikusi Eiropas Parlamenta vēlēšanu rezultātus, tostarp Riharda Pīka ievēlēšanu Eiropas Parlamentā.

Ministru prezidents ar 2004. gada 1. jūlija rīkojumu Nr. 284 „Par R. Pīka atkāpšanos no ārlietu ministra amata” pieņēmis Riharda Pīka atkāpšanos no ārlietu ministra amata un vienlaikus noteicis to, ka Rihards Pīks saskaņā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 9. pantu turpina pildīt ārlietu ministra amata pienākumus līdz 2004. gada 19. jūlijam.

[3] Tieslietu ministres pienākumu izpildītājs ārlietu ministrs Rihards Pīks ar 2004. gada 8. jūlija lēmumu Nr. 10-17/5 atcēlis no zvērināta notāra amata Rīgas apgabaltiesas darbības teritorijas zvērinātu notāru *J.E.* saskaņā ar notiesāšanu par tīšu noziegumu izdarīšanu, kas paredzēti Krimināllikuma 152. panta otrajā daļā un 160. panta pirmajā daļā. Lēmums ir pamatots ar Notariāta likuma 8. pantu, 211. panta 5. punktu un 61. pantu.

[4] Nepiekrītot šim lēmumam, *J.E.* Administratīvajā rajona tiesā iesniedzis pieteikumu, kurā lūdzis to atcelt. *J.E.* pieteikumā norādījis, ka saskaņā ar Krimināllikuma 63. panta otrās daļas noteikumiem persona, kura atbrīvota no soda ar tiesas spriedumu, nav uzskatāma par sodītu. Savukārt Notariāta likuma 211. panta 5. punkts neparedz to, ka zvērināts notārs jāatceļ no amata, ja viņš ir notiesāts par tīša nozieguma izdarīšanu, bet ar tiesas spriedumu atbrīvots no soda un nav uzskatāms par sodītu. Pieteicējs arī norādījis, ka lēmumu ir pamats atcelt tādēļ, ka 2004. gada 8. jūlijā, tas ir, pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas dienā, it kā tieslietu ministres pienākumu izpildītājs ārlietu ministrs Rihards Pīks nebija tiesīgs to pieņemt, jo bija zaudējis ārlietu ministra amatu sakarā ar ievēlēšanu Eiropas Parlamentā no Latvijas Republikas. Attiecībā uz šo argumentu pieteicējs, cita starpā norādījis, ka Centrālā vēlēšanu komisija ar 2004. gada 30. jūnija lēmumu Nr. 37 noteikusi to, ka Rihards Pīks ir ievēlēts Eiropas

Parlamentā no Latvijas Republikas. Saskaņā ar likuma „Par Centrālo vēlēšanu komisiju” 5. pantu minētais lēmums 2004. gada 1. jūlijā publicēts laikrakstā „Latvijas Vēstnesis”. Savukārt tādējādi atbilstoši Eiropas Parlamenta vēlēšanu likuma 7. pantam Rihards Pīks zaudējis valsts amatpersonas amatu.

[5] Administratīvā rajona tiesa ar 2004. gada 8. oktobra spriedumu noraidījusi *J.E.* pieteikumu.

[6] Izskatījusi lietu sakarā ar *J.E.* apelācijas sūdzību, arī Administratīvā apgabaltiesa ar 2005. gada 12. augusta spriedumu noraidījusi *J.E.* pieteikumu. Apgabaltiesa spriedumu pamatojusi ar tālāk minētajiem motīviem.

[6.1] Lietā ir strīds par to, vai Rihards Pīks pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdī uz likumīga pamata pildījis tieslietu ministres pienākumus un vai zvērināts notārs jāatceļ no amata, ja viņš ar tiesas spriedumu krimināllietā atbrīvots no soda.

[6.2] Attiecībā uz pirmo strīdus jautājumu, izvērtējot Notariāta likuma 211. panta 5. punktā tieslietu ministram dotās tiesības atcelt zvērinātu notāru no amata un apstākļus, ka Ministru prezidents ar rīkojumu tieslietu ministres atvaļinājumu laikā no 2004. gada 3. jūlija līdz 9. jūlijam par tieslietu ministres pienākumu izpildītāju iecēlis ārlietu ministru Rihardu Pīku un ka vēlāk Ministru prezidents ar 2004. gada 1. jūlija rīkojumu pieņēmis Riharda Pīka atkāpšanos no ārlietu ministra amata un vienlaikus noteicis, ka Rihards Pīks turpina pildīt ārlietu ministra pienākumus līdz 2004. gada 19. jūlijam, secināms, ka Rihards Pīks pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdī uz likumīga pamata pildījis tieslietu ministres pienākumus.

[6.3] Attiecībā uz iepriekšējā punktā minētā secinājuma apšaubīšanu, nav pamatota pieteicēja norāde par to, ka ārlietu ministrs Rihards Pīks nebija tiesīgs aizvietot tieslietu ministri tās atvaļinājuma laikā, jo tobrīd bijis ievēlēts Eiropas Parlamentā. Eiropas Parlamenta vēlēšanu likuma 7. panta mērķis ir noteikt to, ka persona, kura ieņem Eiropas Parlamenta deputāta amatu, vienlaicīgi nedrīkst ieņemt arī citus šajā tiesību normā uzskaitītos amatus. Šīs normas tekstā iekļautos vārdus „ja attiecīgā persona tiek ievēlēta” jāsaprot kā stāvoklis, kad attiecīgā persona saskaņā ar vēlēšanu rezultātiem ir ievēlēta un stājas amatā, kurā ir ievēlēta. Minēto apstiprina Eiropas Parlamenta reglamenta 4. pants un Akta par Asamblejas pārstāvju ievēlēšanu tiesās vispārējās vēlēšanās 3. pants, no kuriem izriet, ka Eiropas Parlamenta deputāta pilnvaru termiņš sākas ar pirmās sēdes atklāšanu, kas seko katrām vēlēšanām. Tā kā konkrētajā gadījumā Eiropas Parlamenta pirmā plenārsēde notika 2004. gada 20. jūlijā,

Centrālās vēlēšanu komisijas lēmums par to, ka attiecīgā persona ir ievēlēta, nenozīmē vēl to, ka viņa ir ieguvusi Eiropas Parlamenta deputāta statusu un ka persona automātiski zaudē esošo amatu. Eiropas Parlamenta vēlēšanu likuma 7. pants norāda apstākļus (priekšnoteikumus), pie kādiem attiecīgā valsts amatpersona zaudē savu amatu, taču šī tiesību norma nenorāda konkrētu brīdi, ar kuru šis amats tiek zaudēts.

[6.4] Savukārt attiecībā uz otro strīdus jautājumu secināms, ka uz pieteicēju varēja tikt attiecināti Notariāta likuma 211. panta 5. punkta noteikumi. Šo secinājumu pamato vairāki šādi apsvērumi:

[6.4.1] Īpaši izvērtējot Notariāta likuma 211. panta 5. punktu un šā likuma 10. panta 3., 4. un 5. punktu, secināms, ka normatīvajos aktos nav tieši pateikts tas, ka par zvērinātu notāru nevar būt persona, kas atbrīvota no soda. Līdz ar to atzīstams, ka šajā gadījumā ir izveidojies likuma robs, ko nepieciešams aizpildīt analogijas ceļā, izdarot slēdzienu par apjomu, tas ir, tiesību normā paredzētās tiesiskās sekas attiecināmas uz tiesību normās tieši neregulētu dzīves gadījumu tāpēc, ka pēdējais vēl jo vairāk pelna tādu pašu tiesisko risinājumu. Konkrētajā gadījumā ir pilnīgi neloģiski pieļaut situāciju, ka par zvērinātu notāru nevar būt persona, kas atbrīvota no soda izciešanas vai kurai sodāmība dzēsta vai noņemta, bet par tādu varētu būt persona, kas ir atzīta par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, bet ir atbrīvota no soda. Turklāt jāņem vērā, ka likuma mērķis ir nepieļaut, lai zvērināta notāra amatu ieņem persona, kas notiesāta par tīša nozieguma izdarīšanu;

[6.4.2] apstāklis, ka Krimināllikuma 59. pants ir devis tiesai tiesības notiesāto personu atbrīvot no soda, nozīmē tikai to, ka persona atzīstama par nesodītu, tomēr tas negroza faktu, ka persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, par kuru tikusi notiesāta. Atbilstoši Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 304. panta pirmajai daļai tiesas spriedums krimināllietā var būt notiesājošs vai attaisnojošs. Notiesājošu spriedumu tiesa pieņem, piespriežot vai nepiespriežot notiesātajam sodu, vai arī atbrīvojot viņu no tā. Notiesājošu spriedumu, atbrīvojot notiesāto no soda, tiesa pieņem gadījumos, ja tiesājamo lietas izskatīšanas laikā nevar uzskatīt par sabiedriski bīstamu. Saskaņā ar Krimināllikuma 59. panta trešo daļu un 58. panta pirmo daļu no soda var atbrīvot personu, ja ar tās izdarīto noziedzīgo nodarījumu nav radīts tāds kaitējums, lai vajadzētu piespriest kriminālsodu. Tātad pamatā šo likuma normu piemērošanai ir noziedzīgā nodarījuma radītā kaitējuma pakāpes vērtējums. Taču šajā gadījumā atbrīvošana no soda nav pielīdzināma personas attaisnošanai, jo no soda atbrīvo personu, kas ir izdarījusi Krimināllikumā paredzētu nodarījumu.

[6.5] Tādējādi pārsūdzētais tieslietu ministra pienākumu izpildītāja lēmums ir tiesisks un pamatots.

[7] *J.E.* ir iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdz Augstākās tiesas Senātu uzdot jautājumu Eiropas Kopienų Tiesai prejudiciāla lēmuma pieņemšanai, lai tā definētu Eiropas Savienības dalībvalstīs ievēlētu Eiropas Parlamenta deputātu, kā arī lūdz Augstākās tiesas Senātu atcelt minēto Administratīvās apgabaltiesas spriedumu un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. *J.E.* kasācijas sūdzībā norādījis tālāk minētos argumentus.

[7.1] Apgabaltiesa nepareizi interpretējusi Eiropas Parlamenta vēlēšanu likuma 7. pantu un tādējādi nepamatoti secinājusi, ka Rihards Pīks pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdī uz likumīga pamata pildījis tieslietu ministres pienākumus. Šādu apgalvojumu pamato vairāki šādi apsvērumi:

[7.1.1] apgabaltiesa nav pamatojusi secinājuma – ar vārdiem „ja attiecīgā persona tiek ievēlēta” ir jāsaprot stāvoklis, ka attiecīgā persona saskaņā ar vēlēšanu rezultātiem ir ievēlēta un stājas amatā – būtību. Eiropas Parlamenta vēlēšanu likuma 7. pants attiecīgās personas stāšanos amatā neizvirza kā vēl vienu priekšnoteikumu tam, lai Saeimas vai Ministru kabineta loceklis zaudētu attiecīgo valsts amatpersonas amatu, sakarā ar ievēlēšanu Eiropas Parlamentā;

[7.1.2] apgabaltiesa spriedumā ir secinājusi, ka minētā tiesību norma nenorāda konkrētu brīdi, ar kuru attiecīgais amats tiek zaudēts, tādējādi tā ir secinājusi, ka amata zaudēšanas brīdim trūkst likuma tiesiskā regulējuma; savukārt tādēļ svarīgi ir noskaidrot, ko nozīmē Eiropas Parlamentā ievēlēts deputāts. Taču kā norādījusi Tieslietu ministrija, izstrādājot Eiropas Parlamenta deputāta finansēšanas kārtības likumu, ne Eiropas Savienības, ne Latvijas tiesību aktos nav regulēts šāds jautājums;

[7.1.3] apgabaltiesa spriedumā savu secinājumu pamatošanai ir atsaukusies uz Eiropas Parlamenta reglamentu un 1976. gada 20. septembra Aktu par Asamblejas pārstāvju ievēlēšanu tiešās, vispārējās vēlēšanās, taču šie tiesību akti regulē tikai Eiropas Parlamenta deputāta pilnvaru laiku, nevis ievēlēšanas brīdi un laiku starp Eiropas Parlamenta deputātu ievēlēšanu un amatā stāšanos;

[7.1.4] apgabaltiesa nepamatoti ir norādījusi uz ievēlēšanas un amatā stāšanās brīža vienveidību, jo no Protokola par privilēģijām un imunitāti Eiropas Kopienās 8. panta Rihardam Pīkam kā Eiropas Parlamenta deputātam jau pirms pilnvaru termiņa sākuma tika nodrošinātas šiem deputātiem piemītošās privilēģijas un imunitātes – dodoties uz Eiropas Parlamenta sanāksmes vietu šīm personām netiek piemēroti nekādi

administratīvi vai citādi brīvas pārvietošanās ierobežojumi; turklāt Dānijas pārstāvji Eiropas Parlamentā saņem atalgojumu jau no ievēlēšanas dienas. Līdz ar to tiesa nav ņēmusi vērā, ka Eiropas Parlamenta deputāta statuss personai jau pastāv pirms tā pilnvaru termiņa sākuma. Citādi nepieņemama būtu situācija, ka persona saņem atalgojumu kā Eiropas Parlamenta deputāts, lai arī vienlaikus viņa ir dalībvalsts amatpersona. Šis apstāklis ne tikai nav savienojams ar ieņemamo amatu, bet ir arī pretrunā ar to, ka Eiropas Parlamenta deputāts ir neatkarīgs no dalībvalstu valdībām;

[7.1.5] apgabaltiesa nav ņēmusi vērā, ka, tā kā Rihards Pīks bija iesniedzis iesniegumu par atkāpšanos no amata 2004. gada 1. jūlijā, viņš bijis pārliecināts par to, ka Eiropas Parlamenta deputāts nav tiesīgs ieņemt ārlietu ministra amatu.

[7.2] Tādēļ, jo īpaši, ņemot vērā to, ka, lai tiesiski un nepārprotami izņemtu jautājumu par Eiropas Parlamenta deputātu ievēlēšanas brīdi un no tā izrietošās tiesības un pienākumus, kas, savukārt ļautu pareizi piemērot tiesību normas, ir nepieciešams definēt „Eiropas Savienības dalībvalstī ievēlētu Eiropas Parlamenta deputātu”. Minētais atbilstoši Administratīvā procesa likuma 104.¹ pantam un Eiropas Kopienų dibināšanas līguma 234. panta 3. punktam rada nepieciešamību un vienlaikus Augstākās tiesas Senātam pienākumu uzdot jautājumu Eiropas Kopienų Tiesai prejudiciāla nolēmuma taisīšanai. Apstāklis, ka likums, kas būtu jāinterpretē Eiropas Kopienų Tiesai, nav pieņemts, pats par sevi neliedz tiesai uzdot jautājumu tādās lietās, kurās likums, kas būtu jāpiemēro, nav pieņemts. Šajā gadījumā minētā jautājuma uzdošana ietekmēs nacionālās tiesas nolēmumu, tas ir, tiks noskaidrots, vai Rihards Pīks laikā, kad viņš pildīja tieslietu ministres pienākumus, bija Eiropas Parlamenta deputāts un kādas bija viņa tiesības un pienākumi šajā laikā. Ja nacionālā tiesa šādā gadījumā nolemj neuzdot minēto jautājumu, saskaņā ar Eiropas Kopienų dibināšanas līguma 226. pantu indivīds varēs griezties Eiropas Komisijā, lai tā izvērtētu dalībvalsts iespējamo Eiropas Kopienų tiesību pārkāpumu.

[7.3] Apgabaltiesa nepareizi interpretējusi Notariāta likuma 211. panta 5. punktu un tādējādi nepamatoti secinājusi, ka pastāv pamats pieteicēja atcelšanai no zvērināta notāra amata. Minēto apgalvojumu pamato vairāki šādi apsvērumi:

[7.3.1] konkrētajā gadījumā tiesa, pretēji gramatiskai (filoloģiskai) tiesību normas interpretācijas metodei, ir ignorējusi normas tekstā ietverto atrunu, kas ir aiz vārdiem „kurš notiesāts par tīša nozieguma izdarīšanu” un sākas ar vārdiem „kaut arī”. Minētā atruna norāda uz to, ka ne visos gadījumos, kad par tīša nozieguma izdarīšanu ir taisīts notiesājošs spriedums, persona atceļama no zvērinātu notāra amata. Citādi šāda atruna nav loģiski izskaidrojama;

[7.3.2] aplūkotās tiesību normas interpretācijā īpaši jāņem vērā, ka tiesību literatūrā notiesājošam spriedumam izdala trīs veidus: (a) notiesājošs spriedums, piespriežot sodu; (b) notiesājošs spriedums, atbrīvojot notiesāto no soda; (c) notiesājošs spriedums, nepiespriežot sodu. Ja otrajā gadījumā minēto spriedumu tiesa taisa, ja iestājies noilgums vai ja soda piemērošanu novērš amnestija vai atsevišķas personas apžēlošana (Kriminālprocesa kodeksa 304. panta trešā daļa, 5. panta 3. un 4. punkts), tad trešajā gadījumā minēto spriedumu tiesa taisa, ja līdz lietas iztiesāšanas brīdim noskaidrots, ka persona izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, kuram ir Krimināllikumā paredzētā nodarījuma pazīmes, bet persona ar to nav radījusi tādu kaitējumu, lai varētu piespriest kriminālsodu (Kriminālprocesa kodeksa 304. panta trešā daļa, Krimināllikuma 58. panta pirmā daļa un 59. panta trešā daļa). Savukārt atbilstoši Kriminālprocesa kodeksa 314. panta trešajai daļai arī trešajā gadījumā minētā sprieduma rezolutīvā daļa ietver formulējumu „atbrīvot no soda”, kaut gan faktiski sods vispār netiek piespriests. Konkrētajā gadījumā apgabaltiesa ir nepareizi norādījusi šā sprieduma veida pamatu, kas neatbilst Kriminālprocesa likuma 304. panta trešajai daļai un 58. panta pirmajai daļai, jo tiesa atsaukusies uz zinātnisko komentāru, kas tapis par pamatu izmantojot nevis Krimināllikumu, bet gan Latvijas Kriminālkodeksu, kas paredzēja atšķirīgu pamatu šādam spriedumam;

[7.3.3] apgabaltiesa nav ņēmusi vērā, ka aplūkotās tiesību normas apjoms aptver notiesājošu spriedumu, piespriežot sodu, un notiesājošu spriedumu, atbrīvojot notiesāto no soda, taču šī tiesību norma nav piemērojama, ja tiesa taisījusi notiesājošu spriedumu, nepiespriežot sodu, jo aplūkotās tiesību normas tekstā nav skaidri iekļauta atruna par šāda sprieduma veidu;

[7.3.4] apgabaltiesa nav ņēmusi vērā, ka notiesājošs spriedums, nepiespriežot sodu, 211. panta 5. punkta apjomā nav iekļauts aiz tā iemesla, ka šajos gadījumos ar noziedzīgu nodarījumu nav radīts tāds kaitējums, lai varētu piespriest kriminālsodu. Arī atbilstoši tiesību literatūrā izteiktajām atziņām atbrīvošana no kriminālatbildības un soda ir nelabvēlīgu juridisko seku novēršana personai, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu;

[7.3.5] apgabaltiesa nav ņēmusi vērā to, lai arī apelācijas instances tiesas sēdes debatēs uz to tika vērsta tiesas uzmanība, ka atbilstoši Advokatūras likuma 15. panta 5. un 6. punktam, 16. panta 2. un 3. punktam un Zvērinātu tiesu izpildītāju likuma 13. panta 3. punktam un 92. panta 3. punktam arī attiecībā uz zvērinātiem advokātiem un zvērinātu tiesu izpildītājiem likumdevējs konsekventi ir paudis uzskatu, ka arī šīs

personas no amata nav jāatceļ, ja tās ir notiesātas par tīša nozieguma izdarīšanu, atbrīvojot no soda, nepiespriežot to.

[7.4] Apgabaltiesa Notariāta likuma 211. panta 5. punkta satura noteikšanai ir nepamatoti piemērojusi analogijas veidu – slēdzienu par apjomu, jo tiesa ir kļūdījusies par notiesājoša sprieduma, nepiespriežot sodu, juridisko dabu. Tiesa šajā gadījumā nav ievērojusi, ka notiesāšana, nepiespriežot sodu, salīdzinājumā ar iepriekš minētajiem diviem citiem notiesājoša sprieduma veidiem ir vislabvēlīgākais notiesājoša sprieduma veids, kas tādējādi izslēdza iespēju tiesai piemērot atiecīgo analogijas veidu.

[8] Tiesas sēdē *J.E.* pārstāvis kasācijas sūdzību uzturēja un paskaidroja, ka, lai tiesa izvērtētu, vai Rihards Pīks lēmuma pieņemšanas dienā vēl bija tiesīgs pārsūdzēto lēmumu pieņemt, tai ir nepieciešams uzdot Eiropas Kopienas Tiesai jautājumu par Akta par Asamblejas pārstāvju ievēlēšanu tiešās vispārējās vēlēšanās 6. panta interpretāciju prejudiciālā nolēmuma taisīšanai. Tāpat viņa ieskatā ir nepieciešams Eiropas Kopienu Tiesai prasīt skaidrojumu par Padomes lēmumu (2002. gada 25. jūnijs un 23. septembris), ar ko groza Aktu par Eiropas Parlamenta pārstāvju ievēlēšanu vispārējās tiešās vēlēšanās, kurš pievienots Lēmumam 76/787/EOTK, EEK Euratom (2002/772/EK, Euratom). Vienlaikus *J.E.* atkāroti uzsvēra, ka apelācijas instances tiesa nepamatoti plaši iztulkojusi Notariāta likuma 211. panta 5. punktu un tādējādi nepamatoti secinājusi, ka zvērināts notārs ir atceļams no amata par jebkuru tīša nozieguma izdarīšanu.

Savukārt Tieslietu ministrija tiesas sēdē kasācijas sūdzību atzina par nepamatotu un norādīja, ka Eiropas Parlamenta vēlēšanu likums nosaka vēlēšanu kārtību un šā likuma 7. pantu likumdevējs ir iekļāvis ar nolūku, lai parlamentārieši nevar pildīt pienākumus gan Eiropas Parlamentā, gan Saeimā. Tieslietu ministrijas ieskatā pieteicēja minētie argumenti konkrētajā gadījumā nav pietiekami, lai uzdotu jautājumu Eiropas Kopienu Tiesai prejudiciālā nolēmuma taisīšanai. Savukārt attiecībā uz Notariāta likuma 211. panta 5. punkta interpretāciju, Tieslietu ministrija norādīja, ka arī Zvērinātu notāru padome paudusi, ka atzīšana par vainīgu noziedzīgā nodarījumā, kādu konkrētajā gadījumā ir izdarījis pieteicējs, ir pietiekams pamats minētās tiesību normas piemērošanai.

Motīvu daļa

[9] Lietas materiālos un tiesas sēdē identificēti divi sprieduma pieņemšanai būtiski jautājumi. Viens no tiem saistīts ar amatpersonas kompetenci izdot administratīvo aktu jeb, vai tieslietu ministres pienākumu izpildītājs ārlietu ministrs Rihards Pīks 2004. gada 8. jūlijā varēja pieņemt lēmumu, ja 2004. gada 1. jūlijā viņš atbilstoši Centrālās vēlēšanu komisijas lēmumam bija ievēlēts par Eiropas Parlamenta deputātu. Savukārt otrs jautājums saistīts ar to, vai zvērinātu notāru var atcelt no amata, ja viņš ir notiesāts par tīša nozieguma izdarīšanu, bet atbrīvots no soda.

Tā kā pieteicējs kasācijas sūdzībā neapstrīd apelācijas instances tiesas konstatēto faktisko apstākļu pamatotību un arī Administratīvo lietu departaments neatrod minētās tiesas darbībā procesuālo tiesību normu pārkāpumus, turpmāk spriedumā tiesa, ievērojot minētos jautājumus, vērtēs tikai materiālo tiesību jautājumus.

[10] Attiecībā uz pirmo jautājumu pieteicējs kasācijas sūdzībā ir paudis, ka atbilstoši Eiropas Parlamenta vēlēšanu likuma 7. pantam līdz ar Eiropas Parlamenta vēlēšanu rezultātu Latvijā publicēšanu Rihards Pīks vairs nevarēja turpināt pildīt ārlietu ministra pienākumus un tādējādi arī izpildīt tieslietu ministres pienākumus viņas prombūtnē. Tādēļ administratīvajā procesā būtiski ir izvērtēt, vai Eiropas Parlamenta vēlēšanu likuma 7. pants, iestājoties tajā minētajiem apstākļiem, liek uzskatīt, ka administratīvais aktu ir izdevusi amatpersona, kurai tā izdošana nebija piekritīga.

[10.1] Eiropas Parlamenta vēlēšanu likuma 7. pants noteic, ka Valsts prezidentu, Saeimas deputātu, Ministru kabineta locekli, pilsētas domes, rajona padomes, novada domes vai pagasta padomes deputātu var pieteikt par kandidātu Eiropas Parlamenta vēlēšanās, taču, ja attiecīgā persona tiek ievēlēta, tā zaudē valsts amatpersonas amatu, kā arī attiecīgo deputāta mandātu.

Savukārt atbilstoši šā likuma 1. pantam šis likums nosaka kārtību, kādā notiek Eiropas Parlamenta vēlēšanas Latvijas Republikā.

[10.2] Akta par Asamblejas pārstāvju ievēlēšanu tiešās vispārējās vēlēšanās 6. pants (ņemot vērā Padomes lēmumā (2002. gada 25. jūnijs un 23. septembris), ar ko groza Aktu par Eiropas Parlamenta pārstāvju ievēlēšanu vispārējās tiešās vēlēšanās, kurš pievienots Lēmumam 76/787/EOTK, EEK Euratom (2002/772/EK, Euratom)

noteiktos grozījumus) cita starpā noteic, ka Eiropas Parlamenta locekļa amats nav savienojams ar dalībvalsts valdības un parlamenta locekļa amatu. Lai gan attiecībā uz Īrijas valsts parlamenta locekļiem un Apvienotās karalistes parlamenta locekļiem līdz zināmam laikam ir noteikta iespēja saglabāt divkāršu mandātu. Vienlaikus šis pants atstāj iespēju dalībvalstīm arī nacionālajā līmenī pieņemt noteikumus par amata nesavienojamību.

[10.3] Eiropas Parlamenta vēlēšanu likumprojekta anotācijā, raksturojot šā likumprojekta būtību, norādīts: „Likumprojekts nosaka kārtību, kādā notiek Eiropas Parlamenta vēlēšanas Latvijas Republikā. Likumprojekts nosaka subjektu loku, kam ir tiesības vēlēties un tikt ievēlētam Eiropas Parlamenta vēlēšanās, nosakot kandidātu sarakstu iesniegšanas kārtību, vēlēšanu norises kārtību, kā arī izņēmumus no vispārējās balsošanas kārtības. Likumprojektā ir ietverti noteikumi arī par balsu skaitīšanas un vēlēšanu rezultātu noteikšanu.”

[10.4] Ievērojot iepriekš izklāstīto (sk. no 10.1. līdz 10.3. iedaļai) Administratīvo lietu departaments secina, ka, lai arī likumdevējs ir izmantojis iespēju noteikt plašāku to valsts amatpersonu amatu loku, kuri nav savienojami ar Eiropas Parlamenta deputāta amatu, un izvēlēties lietot citus vārdus, nevis „amats nav savienojams”, tomēr ar šo normatīvo aktu likumdevēja nolūks nebija grozīt regulējumu, kas attiecas uz Eiropas Parlamenta vēlēšanu likuma 7. pantā minēto valsts amatpersonu amatu ieņemšanas, to savienošanas un zaudēšanas kārtību. Līdz ar to tiesa piekrīt apelācijas instances tiesas secinājumam, ka Eiropas Parlamenta vēlēšanu likuma 7. panta mērķis ir noteikt to, ka persona, kura ieņem Eiropas Parlamenta deputāta amatu, vienlaicīgi nedrīkst ieņemt arī citus šajā normā uzskaitītos amatus.

[10.5] Ministru kabineta iekārtas likuma 9. pants, ar kuru ir pamatots Ministru prezidenta rīkojums par Riharda Pīka atkāpšanos no ārlietu ministra amata (sk. arī šā sprieduma 2. punktu) noteica: „Ministru prezidents vai atsevišķi ministri un valsts ministri, kuri atkāpušies bez Saeimas neuzticības izteikšanas vai kuriem ir izteikta neuzticība, turpina pildīt savus amata pienākumus, izņemot gadījumus, kad Saeima lēmusi citādi un iecēlusi personas, kurām uzdota šo amatu pagaidu pildīšana, līdz tos uzņemas to amata pēcnācēji.”

Savukārt šā likuma 30. pants noteic, ka ministra uzņēmējdarbības, ienākumu gūšanas, amatu savienošanas, darbu pildīšanas, kā arī citus ar tiem saistītos ierobežojumus un pienākumus nosaka Korupcijas novēršanas likums.

[10.6] Tādēļ Administratīvo lietu departamenta ieskatā ievēlēšana Eiropas Parlamentā attiecīgajai amatpersonai rada tikai pienākumu izdarīt izvēli starp Eiropas Parlamenta vēlēšanu likuma 7. pantā minētā amata – Ministru kabineta locekļa – atstāšanu, no vienas puses, un atteikšanos no Eiropas Parlamenta deputāta vietas, no otras puses. Taču amata savienošana pati par sevi nepadara ministra lēmumus par tādiem, kas pieņemti ultra vires (ārpus kompetences).

[10.7] Lai atzītu, ka ministrs ir darbojies ultra vires, tiesai būtu jākonstatē, ka ministrs nedarbojas publiskas personas vārdā un viņš nav pilnvarots pieņemt lēmumu vai veikt darbības, kuras rada administratīvos aktus; konkrētajā gadījumā – izlemt jautājumu par zvērināta notāra atcelšanu. Šajā gadījumā, pastāvot tādiem faktiskajiem apstākļiem, kādus ir konstatējusi apelācijas instances tiesa, un ievērojot, ka nav strīda par tieslietu ministres kompetenci izlemt jautājumu par zvērināta notāra atcelšanu, Administratīvo lietu departaments neatrod, ka pārsūdzēto lēmumu tieslietu ministres pienākumu izpildītājs ārlietu ministrs būtu pieņēmis ārpus kompetences.

[10.8] Līdz ar to Administratīvo lietu departaments neatzīst par būtisku konkrētajā lietā vērtēt jautājumu, no kura brīža persona tiek uzskatīta par ievēlētu Eiropas Parlamentā un no kura brīža tā iegūst šā parlamenta deputātu statusu.

[10.9] Tā kā konkrētajā lietā nav būtiski izvērtēt, ar kuru brīdi persona iegūst Eiropas Parlamenta deputāta statusu un kādas ir šā deputāta tiesības un pienākumi, pat interpretējot tos Akta par Asamblejas pārstāvju ievēlēšanu tiešās vispārējās vēlēšanās 6. panta gaismā, Administratīvo lietu departaments noraida *J.E.* lūgumu par jautājuma uzdošanu Eiropas Kopienų Tiesai prejudiciālā nolēmuma taisīšanai.

[10.10] Tādējādi ir pamatots Administratīvās apgabaltiesas secinājums, ka, pastāvot tādiem apstākļiem, kādi ir konstatēti konkrētajā lietā, ārlietu ministram Rihardam Pīkam kā tieslietu ministres pienākumu izpildītājam 2004. gada 8. jūlijā bija kompetence izdot pārsūdzēto lēmumu.

[11] Attiecībā uz otro jautājumu, ievērojot kasācijas sūdzībā paustos apsvērumus, ir jāizvērtē, vai Notariāta likuma 211. panta 5. punktā noteiktās tiesību normas tiesiskais sastāvs aptver arī tādu dzīves gadījumu, kad zvērināts notārs ir notiesāts par tīša nozieguma izdarīšanu, bet atbrīvots no soda. Turklāt, atbildot uz šo jautājumu, nepieciešamas noskaidrot, vai konkrētajā gadījumā ir nepieciešams un iespējams piemērot analogiju, tas ir, paplašināt šīs tiesību normas apjomu, tā tiesiskajā sastāvā iekļaujot tādus dzīves gadījumus, kurus tas iespējams neaptvēra interpretācijas rezultātā.

[11.1] Analogijas piemērošanas nepieciešamības izvērtēšana izpaužas tādējādi, ka tiesību normas piemērotājam ir jāpārbauda, vai attiecīgais jautājums netiek atrisināts vienkārši ar pareizu interpretāciju, kuras rezultātā tiek secināts, ka tiesiskais sastāvs aptver attiecīgo dzīves gadījumu. Citiem vārdiem sakot, to raksturo situācijas, kad tiesību normas piemērotājs attiecīgo dzīves gadījumu ir iekļāvis tiesību normas tiesiskajā sastāvā, to kļūdaini pamatojot ar analogiju, lai arī faktiski pie šāda rezultāta tas būtu nonācis, pareizi interpretējot tiesību normu (sal., piemēram, Administratīvo lietu departamenta 2005. gada 15. marta sprieduma lietā Nr. SKA-55 15. punktu; <http://www.at.gov.lv/fails.php?id=512>)

[11.2] Savukārt analogijas piemērošanas iespējamības izvērtēšana ir saistīta ar nepieciešamo priekšnoteikumu konstatēšanu. Viens no pamatpriekšnoteikumiem, ko iespējamam analogijas piemērotājam ir jākonstatē, ir likuma roba pastāvēšana. Turklāt šim likuma robam – likuma plānam pretēja nepilnība salīdzinājumā ar visu tiesību sistēmu kopumā – ir jābūt: (a) atklātam, tas ir, pastāv pārāk šaurs likumdevēja noteikts regulējums; un (b) neapzinātam – likumdevēja kļūda attiecībā uz vajadzību regulēt noteiktu jautājumu vai kļūda par noteikta regulējuma pastāvēšanu – vai arī tādām robām, kas radies vēlāk, mainoties tiesību normām vai sociālās dzīves vajadzībām.

[11.3] Notariāta likuma 211. panta 5. punkts noteic, ka tieslietu ministrs atceļ no amata zvērinātu notāru, kurš notiesāts par tīša nozieguma izdarīšanu, kaut arī atbrīvots no soda izciešanas noilguma, apžēlošanas vai amnestijas dēļ, vai kuram sodāmība par šo noziegumu dzēsta vai noņemta.

[11.4] Apelācijas instances tiesas spriedumā attiecībā uz citētās tiesību normas interpretāciju secinājusi, ka konkrētajā gadījumā pastāv likuma robs un tādēļ ir nepieciešams piemērot vienu no analogijas veidiem – slēdzienu par apjomu; un konkrēti

argumentum a minori ad maius jeb slēdzienu no mazākā uz lielāko. Tātad faktiski tā atzinusi, ka šīs tiesību normas tiesiskais sastāvs neaptver tos dzīves gadījumus, kad zvērināts notārs ir notiesāts par tīšu noziedzīgu nodarījumu, bet atbrīvots no soda. Vienlaikus tiesa gan secinājusi, ka likumdevēja mērķis ir bijis nepieļaut, lai zvērināta notāra amatu ieņem persona, kas notiesāta par tīša nozieguma izdarīšanu.

[11.5] Savukārt pieteicējs kasācijas sūdzībā un tiesas sēdē sniegtajos paskaidrojums par citētās tiesību normas interpretāciju norādījis, ka punktā minētie vārdi „kaut arī” veido sava veida atrunu, kas savukārt norāda uz to, ka ne visos gadījumos, kad par tīša nozieguma izdarīšanu ir taisīts notiesājošs spriedums, persona būtu atceļama no zvērinātu notāra amata. Pēc šāda secinājuma pieteicējs detalizēti kasācijas sūdzībā ir vērtējis dažādu notiesājošu spriedumu veidus, noslēgumā secinot, ka gadījumi, kad persona ir atbrīvota no soda, minētās tiesību normas tiesiskajā sastāvā neiekļaujas.

[11.6] Administratīvo lietu departaments, izmantojot to pašu gramatisko interpretācijas metodi, uz ko atsaucas pieteicējs, nonāk pie pretēja secinājuma nekā pieteicējs. Departaments pilnībā piekrīt apelācijas instances tiesas secinātajam, ka likumdevēja mērķis ir bijis nepieļaut, lai zvērināta notāra amatu ieņemtu persona, kas notiesāta par tīša nozieguma izdarīšanu. Tieši šī iemesla dēļ likumdevējs veidojis šādu Notariāta likuma 211. panta 5. punkta konstrukciju. Taču gan apelācijas instances tiesa, gan pieteicējs ir kļūdījies, vērtējot vārdu „kaut arī” nozīmi. Vārdiem šajā normā „kaut arī” ir tāda pati nozīme, piemēram, kā vārdiem „lai arī” vai „pat, ja” un tie konkrētajā gadījumā tikai pastiprina pirms tam pausto „zvērinātu notāru, kurš notiesāts par tīša nozieguma izdarīšanu” vārdu jēgu. Šiem vārdiem nav ne atrunas, ne iespējamu izņēmumu apzīmējuma nozīme. Administratīvo lietu departamenta ieskatā aiz vārdiem „kaut arī” uzskatītajiem gadījumiem ir tikai skaidrojoša nozīme, lai nevienam nerastos šaubas, ka tiesību normas tiesiskais sastāvs kā vienīgo un galveno kritēriju izvirza notiesājošu spriedumu par tīšu noziegumu. Turklāt uz šādu secinājuma pamatotību netieši norāda Notariāta likuma 211. panta 6. punkts, kas liek tieslietu ministram atcelt no amata zvērinātu notāru, kurš izdarījis tīšu noziegumu, bet pret kuru krimināllieta izbeigta sakarā ar noilgumu, izlīgumu, apžēlošanu vai amnestiju. Proti, šā tiesību norma uzliek pienākumu atcelt zvērinātu notāru no amata pat gadījumos, kad nav taisīts notiesājošs spriedums, bet pret personu ir tikai bijusi ierosināta krimināllieta, bet vēlāk izbeigta sakarā ar noteiktu apstākļu iestāšanos.

[11.7] Pieņemot pieteicēja piedāvāto tulkojumu, tiktu radīta situācija, ka tikai personas, kas atbrīvotas no soda izciešanas noilguma, apžēlošanas vai amnestijas dēļ, vai kurām sodāmība par šo noziegumu dzēsta vai noņemta, var tikt atceltas no zvērinātu notāra amata, savukārt personas, kurām reāli piespriests sods, šo amatu varētu saglabāt. Savukārt apelācijas instances tiesas izvēlētā argumentācija šajā situācijā liktu atkal tiesai piemērot analogiju.

[11.8] Tādējādi Administratīvo lietu departaments secina, ka Notariāta likuma 211. panta 5. punkts noteic, ka zvērināts notārs ir atceļams no amata, ja tas notiesāts par jebkura tīša nozieguma izdarīšanu.

[11.9] Arī Apelācijas instances tiesa spriedumā nonākusi pie šāda secinājuma. Taču, tā kā šajā gadījumā tā ir kļūdījies analogijas piemērošanas nepieciešamības izvērtēšanā un tādējādi arī nepamatoti secinājusi, ka konkrētajā gadījumā pastāv likuma robs, lai gan faktiski tiesību norma konkrēto dzīves gadījumu regulēja, Administratīvo lietu departaments Administratīvajai apgabaltiesai var pārnest tikai pretrunīgumu par izmantoto juridisko metodi sprieduma motivēšanai, taču departaments šajā apstākļi nevar konstatēt tādus apgabaltiesas pārkāpumus, kas būtu par pamatu sprieduma atcelšanai.

[11.10] Tā kā zvērinātu notāru var atcelt no amata, ja tas notiesāts par tīša nozieguma izdarīšanu, nav nepieciešams analizēt pārējos kasācijas sūdzības argumentus attiecībā uz Notariāta likuma 211. panta 5. punkta interpretāciju.

[12] Ievērojot iepriekš minētos argumentus un izvērtējot Administratīvās apgabaltiesas 2005. gada 12. augusta sprieduma tiesiskumu, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka kasācijas sūdzība ir noraidāma, bet apgabaltiesas spriedums atstājams negrozīts.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348. panta 1. punktu un 346. pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2005. gada 12. augusta spriedumu, bet
J.E. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs senators

senatore

senators

V. Jonikāns

J. Briede

N. Salenieks